

Sociale duurzaamheid bindt college en raad

Anton van Aerts, wethouder maatschappelijke zaken, spreekt met een leerlinge van de basisschool over voor- en vroegschoolse opvang

Zoekend bestuur verbreedt perspectief naar Wet maatschappelijke ondersteuning

Reian Gerrits-van der Maten en Vivian Jacobs

Bijna dertigduizend inwoners, van wie zo'n vierhonderd bijstandsccliënten. Bij de sociale dienst werkt 24 fte, waarvan vijf als klantmanager. Begin jaren negentig waren er al trajectbegeleiders, als voorlopers van de klantmanagers. Jeugdwerkloosheid kent men nauwelijks, jongeren moeten direct aan de slag. Samenwerking in de regio organiseert men ook al jaren, zij het tot op heden a-structureel. De gemeente is geen stad en geen dorp, en dat wil het bestuur graag zo houden. Boxtel in een notendop, een gemeente die vooruit kijkt. 'We hikten zwaar aan tegen het tempo waarin de WWB werd ingevoerd, maar de wet kwam er. En zo zal het ook met de Wet maatschappelijke ondersteuning gaan. Dus laten we ons er nu maar vast op voorbereiden.' Reian Gerrits en Vivian Jacobs gingen in gesprek met Anton van Aert, wethouder maatschappelijke zaken. Over de zoektocht van raad, college en ambtenaren naar een sociale invulling van de WWB in tijden dat het duale stelsel zich nog aan het zetten is.

De WWB bracht voor Boxtel dus niet alleen veranderingen. De stap naar klantmanagement was al gezet, de organisatie was ook al vernieuwd – verzakelijkt met behoud van het sociale gezicht. Wat wel grote impact had, was het duale samenwerkingstraject van ambtenaren, college en raad. Het was wenen, niet in de laatste plaats voor wethouder Anton van Aert zelf. Het WWB-overgangsjaar 2004 benut Boxtel dan ook vooral om haar visie en bijbehorende instrumenten als verordeningen en verantwoordingsafspraken te ontwikkelen.

Discussie uit handen ‘Omdat de bestuurlijke agenda meer punten kent dan de WWB organiseren we tussentijds thematische discussiebijeenkomsten met de raadsleden. In april hebben we deze themavergadering gewijd aan reïntegratie.’ Van Aert vertelt over de samenwerking met de raad. ‘Klantmanagers gingen aan de hand van casussen met de raadsleden in discussie. ‘De heer X is 57 jaar oud, heeft altijd gewerkt, nu geen baan meer, moet hij wel of niet meer gaan solliciteren?’ ‘Iemand is depressief en om antidepressiva te slikken, heeft deze persoon bijstand nodig. Betalen we dat of niet?’ Je kunt tal van ethische en gewetensvragen stellen, die we met elkaar hebben besproken om onze kijk op reïntegratie te ontwikkelen en om uiteindelijk tot de benodigde verordening te komen. Ik heb dit proces als wethouder met plezier beleefd, maar bevind me natuurlijk wel meer dan voorheen op de achtergrond. Op zich niet erg, want ik heb natuurlijk mijn eigen ideeën en beleidsvoornemens, die ik niet te sturend wil inbrengen. Maar het is tegelijkertijd ook lastig om de discussie uit handen te geven.’

In juni gaat de themadiscussie over de zorg en minimabeleid. Wat wil de gemeente minima aanbieden? Van Aert: ‘Een collectieve aanvullende ziektekostenverzekering bijvoorbeeld, willen we graag binnen de bijstand brengen. En de categoriale bijzondere bijstand voor 65-plussers, zodat die niet meer naar gemeentehuizen toe hoeven te komen met hun bonnetjes. Verder hebben we het idee voor een pas, zoals een aantal gemeenten die al kent, met kortingen voor mensen met een bijstandsuitkering die voor bepaalde uitgaven nu een beroep doen op bijzondere bijstand. Ik was aanvankelijk erg enthousiast over dit systeem, maar nu het idee uitgewerkt is, schrik ik wel wat terug: de administratieve rompslomp en het privacy-element, waardoor het mogelijk helemaal niet zo drempelverlagend werkt.’

Wethouders geen superambtenaren

Koos Anton van Aert ervoor om zich, geheel in de lijn van het dualisme, tijdens de eerste themadiscussie meer op de achtergrond te houden, in die over het minimabeleid wil hij toch een wat grotere rol in te spelen. Is dat naar aanleiding van die eerste discussie?

‘Ja, eigenlijk wel’, bekent van Aert. ‘Ik bespeur bij mezelf de behoefte om in zo’n discussie ook mijn eigen mening te geven, met mijn voorstellen te komen, ook al is het de raad die het beleid vaststelt. Ook wil ik meer bij de voorbereiding betrokken zijn.’ Van Aert is niet bang dat hij (te) sturend gaat optreden in zo’n discussie. ‘Dat is een gewetensvraag die je je in het kader van het dualisme altijd moet stellen. De gemeentewet zegt nog steeds dat het college is belast met een deugdelijke voorbereiding en als wethouder sta je natuurlijk ook nog voor een politieke partij (Van Aert is wethouder namens een lijstverbinding van zijn eigen partij PvdA en Groen Links, red.), waarvoor je twee jaar geleden lijsttrekker was. Om een soort superambtenaar te worden die belast is met de uitvoering van het beleid terwijl de raad volledig de touwtjes in handen heeft, dat ligt natuurlijk niet in onze natuur.’

Hoe reageert de raad daarop? ‘De raad zoekt natuurlijk ook naar de ruimte in haar takenpakket. De gemeenteraad moet natuurlijk niet de hele boekhouding willen controleren en elk bonnetje willen zien. Dan schiet je door in het controleren van elkaar. En over de kaderstellende rol kun je ook verschillend denken. Wil de een tot op twee cijfers achter de komma de subsidie van vereniging X vaststellen, voor de ander volstaat een collegeprogramma met programmabegroting, en niet eens een productbegroting. Als je 18,7 miljoen euro hebt om alle scholen te verbouwen, kan de raad aangeven dat ze daarmee akkoord zijn, en dat we aan de slag kunnen. Maar de raad moet in zo’n geval niet willen weten of de lokalen aan de voor- of aan de achterkant van het gebouw komen, of de bouwvergunning bijtijds is verleend en of het budget daar met een ton wordt overschreden, terwijl op een andere post een ton onderbested wordt. Het is duidelijk dat niet alleen het bestuur, maar ook de raad zoekt en zijn rol verkent. In het werk wordt de raad overigens ondersteund door een fulltime griffier en een parttime ambtelijk ondersteuner.’

Sociale duurzaamheid in 2010 als kader

Welke afspraken zijn gemaakt over verantwoording aan de raad? ‘De cyclus met jaarrekening, jaarverslag en beleidsplan

die we ook voor zorg, werk en inkomen kennen, houden we dit jaar ongewijzigd in stand', aldus Van Aert. 'Daarnaast ontwikkelen we prestatieindicatoren, waarop we gaan sturen en die we de komende twee, drie jaar verder vormgeven. De raad vindt het sociale beleid een belangrijk item. Ik heb de raad dus niet zozeer tegenover me als het gaat over de vraag of we wel zoveel geld besteden aan het minimabeleid moeten besteden. Ik krijg eerder de vraag of we wel genoeg ondernemen.'

De sociale blik van de gemeente ligt verankerd in de toekomstvisie Boxtel 2010. 'De totale infrastructuur staat er wel,' vervolgt Van Aert, 'de aandacht moet nu uitgaan naar de driehoek economische, ecologische en sociale duurzaamheid. Die moeten we goed inhoud geven om Boxtel in 2010 sociaal duurzamer te laten zijn. We bouwen niet te veel huizen, we hebben geen groeistrategie. Maar een goed voorzieningenpakket voor onze inwoners vinden we weer wel belangrijk. En binnen dat voorzieningenpakket moeten we goede zorg bieden aan werkzoekenden en minima.'

'De interne deregulering kunnen we nog verder verbeteren, zoals de hercontroles bij de uitkeringsverstrekking. Die slopen veel capaciteit op. Met het project Hoogwaardige Handhaving gaan we efficiënter werken, consequenter handhaven, steekproeven inrichten, en toch de kwaliteit van alle genomen besluiten zo hoog mogelijk houden. De interne druk om het goed te blijven doen blijft groot, terwijl die gigantische druk van de Rijksoverheid natuurlijk is verdwenen. Dat wordt wel als een opluchting ervaren.'

Loket Wegwijs 'Samen met de gemeenten Schijndel, Vught en St.-Michielsgestel hebben we een lokaal loket voor wonen, welzijn, zorg en inkomen, Loket Wegwijs. Voor ouderen en zelfstandigen bijvoorbeeld, was de drempel om bij de sociale dienst voorzieningen aan te vragen altijd hoog. Wegwijs heeft in Boxtel de vorm van een fysiek loket: een verdieping in het voormalige ziekenhuis. We zien dat mensen gemakkelijker de weg naar ons vinden. Hiervoor werkten we met 'dienstverlening op pad', met proactieve huisbezoeken. Op verzoek van de raad onderzoeken we of we met het Loket evenveel mensen bereiken als met de huisbezoeken.'

De integraliteit moet Loket Wegwijs kenmerken. 'Ik vind één loket voor wonen, welzijn, zorg en inkomen zo belangrijk, omdat het naar de toekomst toe een waarborg kan zijn om

zulke voorzieningen binnen je gemeente te behouden. Ik denk aan de nieuwe Wet maatschappelijk ondersteuning, waarbij schotten tussen welzijn, gezondheidszorg en sociale zekerheid wegvallen. Ik denk ook aan de tendens van schaalvergroting. Zo moeten Boxtelaren voor het CWI en het RIO naar de gemeente Den Bosch. Voor voorzieningen van dit type zijn we steeds meer aangewezen op de grotere centrumgemeenten. Maar we willen deze voorzieningen graag binnen onze gemeente aanbieden, en daarvoor zoeken we samenwerking met gemeenten in de buurt. Een stad als Den Bosch sluit met haar stedelijke problematiek toch meer aan bij de G26 dan bij de eigen regio, de Meierij. Ik geloof meer in samenwerking met gelijkwaardige partners als Vught, Haaren en Best.'

Wet maatschappelijke ondersteuning 'Tot nu toe heeft de regionale samenwerking vaak een ad-hockarakter', vertelt Van Aert. 'We werken met veertien gemeenten samen binnen ons SW-bedrijf, en we hebben met negen gemeenten gezamenlijk reïntegratietrajecten aanbesteed en ingekocht. De echte uitdaging van regionale samenwerking ligt in de verbreding van de sociale zekerheid naar het zorgbeleid en, zeg maar, de maatschappelijke ondersteuning. En dan moeten we ook ons eigen perspectief bijstellen, ook intern het lef hebben over afdelingen heen te kijken. Bijvoorbeeld bij iets eenvoudigs als het koppelen van een aanbod van langdurig werklozen aan de vraag om vrijwilligers.'

'Neem zaken als mantelzorg, vrijwilligerswerk, maatschappelijk verantwoord ondernemen: allemaal zaken die de lokale gemeenschap steeds beter zelf regelt. Met het koppelen van bestanden binnen de gemeente en zelfs binnen de regio dienen wij dan twee doelen: het werk wordt gedaan, en de werkloze is actief. Maar de afdelingen welzijn en sociale zaken moeten dan intensiever samenwerken. En ook de samenwerking tussen gemeenten en welzijnsinstellingen kan veel intensiever. Boxtel kent veel industrie en Vught kent veel zorginstellingen. Bij die zorginstellingen is de vraag om vrijwilligers groot en binnen de industrie kunnen we gesubsidieerde banen creëren, voor elkaars werkzoekenden. Ook welzijnsinstellingen kunnen zich meer opstellen als reïntegratiebedrijf, als je maar heldere afspraken maakt. Voor mij staat voorop dat de Wet werk en bijstand onlosmakelijk is verbonden met de Wet maatschappelijke ondersteuning. Vorig jaar om deze tijd hikten we zwaar aan tegen het tempo waarin de WWB werd ingevoerd, maar de wet kwam er toch, en grotendeels ook in het aange-

kondigde tempo. En zo zal het ook met de Wet maatschappelijke ondersteuning gaan. Dus laten we ons er nu maar vast op voorbereiden, nu de uitdaging aangaan.’

Van Aert realiseert zich dat de gewenste cultuurverandering weerbarstig is. ‘Het valt niet mee om mensen op diverse plaatsen in een organisatie met elkaar te laten samenwerken, aan hetzelfde doel. Dat ligt niet aan de betrokkenheid of inzet van mensen, het heeft alles te maken met een jarenlange traditie van sectoraal organiseren. Maar de tijd dat de afdeling sociale zaken sec een rationeel uitvoeringsapparaat is, is voorbij, en daarom is de tijd nu rijp om samenhang te zoeken met de Wet maatschappelijke ondersteuning.’ ■

Reian Gerrits-van der Maten is senior manager bij Resources Connection en **Vivian Jacobs** is zelfstandig communicatiemanager.

Sociaal Beleid 2010

April 2004 is de Nota Sociaal Beleid 2010 vastgesteld. Zes werkgroepen bogen zich een halfjaar over wensen op de volgende beleidsterreinen: armoedebeleid, integratie en emancipatie, zonen, voorzieningen en zorg. Werkgroepen met Boxtelaren die op genoemde beleidsterreinen werkzaam zijn. Een van de actiepunten is het ontwikkelen van zogenoemde aanvullende assistentie zorg: uitkeringsgerechtigden die met behoud van uitkering de helpende hand bieden aan Boxtelaren die zorg behoeven. De Nota Sociaal Beleid 2010 is een uitwerking van de visienota *Boxtel Bloeit* (2000). Voor meer informatie: www.boxtel.nl.